

**Т.М. Майборода, асистент
Сумський державний університет**

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОСВІТИ

У статті досліджено основні підходи науковців до групування інструментів державного регулювання освіти та запропоновано їх поділяти на адміністративно-правові та фінансово-економічні методи. Автор дослідив основні нормативно-правові акти, що забезпечують функціонування галузі освіти та її якість на різних рівнях. Було проаналізовано основні способи фінансового забезпечення освіти та особливості їх державного регулювання у складі державного та недержавного фінансування.

Ключові слова: державне регулювання освіти, інструменти державного регулювання, адміністративно-правові методи, фінансово-економічні методи, галузь освіти.

Постановка проблеми. Освітня галузь є важливим сектором національного господарства будь-якої країни, що має чітко виражену соціальну значимість та є основою формування системи суспільного поділу праці. У зв'язку з цим, вона перебуває під постійним контролем з боку держави, що може відрізнитися за ступенем втручання залежно від обраного інструментарію. Вдале застосування окремих методів та форм в регулюванні освітньої галузі державними засобами сприятиме загальному соціально-економічному розвитку та зростанню конкурентоспроможності країни на світовій арені. Саме тому дане питання є достатньо актуальним та потребує додаткового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню аналізу основних інструментів державного регулювання галузі освіти присвячено багато паць вітчизняних науковців, серед яких можемо окремо виділити: Бахрушину В. [1], Воронцову А.С. [4], Дзюбу С.Г., Плотнікову Н.В. [6], Зарецьку Л.М., Кулініч О.А. [9], Семенець-Орлову І. [16], Шестаковську Т.Л., Холякко Н.І. [22] тощо.

В Україні державне регулювання освіти має розгалужений характер, що потребує ґрунтовної систематизації та детального дослідження, що і стало об'єктом дослідження даної статті.

Формулювання цілей статті. Саме тому, основною метою даної роботи є дослідження теоретичних підходів до аналізу основних інструментів державного регулювання освіти на прикладі України.

Виклад основного матеріалу досліджень. Державне регулювання загалом можна вважати складною та комплексною системою реалізації державної освітньої політики, яка реалізується за допомогою взаємопов'язаного інструментарію – сукупності методів, інструментів та важелів. В наукових колах відсутній єдиний підхід до їх групування та систематизації, що зумовлює необхідність більш детального дослідження цього питання.

На думку групи авторів на чолі з Шестаковською Т.Л., методи державного регулювання галузі освіти за формою впливу можна розділити на умовні дві групи:

– прямого впливу, що відбуваються в основному за рахунок інструментів органів державної влади (наприклад, бюджетне фінансове забезпечення, встановлення державних стандартів і нормативів, планів і програм, правила щодо ліцензування, атестації та акредитації тощо);

– опосередковано впливу, що відбуваються за допомогою суміжних економічних методів (наприклад, позабюджетне фінансове забезпечення, податкові чи кредитні пільги, регулювання цін та тарифів тощо) [22].

Відповідно до теоретичних основ економічної політики, до другої групи перш за все відносять заходи бюджетноподаткової, грошово-кредитної, митної, валютної політики тощо.

Окрім цього, в науковій літературі існує безліч класифікаційних ознак, за яким розглядають методи державного регулювання галузі освіти, узагальнимо їх наступним чином:

- 1) час дії: поточні й перспективні;
- 2) етапність: проміжні, кінцеві;
- 3) результат дії: позитивні, негативні;
- 4) баланс: пропозиції, попиту;
- 5) наміри: стимуляційні, відновні;
- 6) характер дії: активні, пасивні;
- 7) наслідки: зворотні, незворотні;
- 8) спосіб дії: прямі, побочні [7, 20].

Достатньо поширеними в економічній літературі є виділення наступних груп методів державного регулювання: правові (або

нормативно-правові), адміністративні, організаційно-економічні (чи просто економічні), соціально-психологічні тощо [8, 10, 12].

Проте найбільш доцільним питанням в систематизації інструментів державного регулювання освіти є ефективність та доречність його використання відповідно до вимог часу та місця. Як зазначає Зарецька Л.М. та Кулініч О.А. «складність формування безпосередніх інструментів регулювання освіти посилюється тим, що сама освіта як соціально-економічний інститут зазнає процесів трансформації та розвитку власного змісту, що, в свою чергу, вимагає пошуку нових засобів регулювання з боку держави» [9].

В межах нашого дослідження пропонуємо розділити всі інструменти державного регулювання освіти на дві комплексні групи:

- адміністративно-правові методи, що об'єднують нормативно-правові та адміністративні акти, що регулюють діяльність освітнього сектору та забезпечують його якість;
- фінансово-економічні методи, що забезпечують формування системи фінансового забезпечення та економічного функціонування галузі освіти в чинних умовах господарювання.

На основі аналізу думок науковців (Бобильов А.І. [2], Ткаченко Ю.Г. [19], Черданцев А.Ф. [21] тощо), можна стверджувати, що нормативно-правове регулювання є різновидом окремого впливу на суспільні відносини (в нашому випадку в освітньому секторі) за допомогою різноманітних юридичних засобів (норм права, актів реалізації права тощо). Фактично, даний блок включає сукупність розгалуженого законодавчого та нормативного забезпечення освітньої галузі, що забезпечує її функціонування.

Україна як відкрита та демократична держава при регулюванні освітньої діяльності враховує положення не лише національного, а й міжнародного правового виміру. При цьому, умовно можна виділити три рівні нормативно-правового регулювання освіти: макрорівень, мезорівень та мікрорівень.

Говорячи про макрорівень, маємо на увазі основні законодавчо-нормотворчі акти міжнародного та загальнонаціонального характеру. Так, право на освіту для кожної людини регламентовано на міжнародному рівні в Загальній декларації прав людини (ст. 26), Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права ООН, Конвенції про боротьбу з дискримінацією у сфері освіти, Спільній декларації міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти». Звичайно, цей перелік не є повним, але саме ці документи свідчать про світове визнання

освіти як одного із основних прав людства та важливість підтримки освітньої галузі на міжнародному рівні.

Переходячи на вищий рівень законодавства України, право на освіту задекларовано в Конституції України (ст. 53), де також визнано обов'язковість повної загальної середньої освіти та основні державні зобов'язання в цьому контексті: «держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам» [11].

На цьому рівні окремі науковці розглядають також укази Президента України в контексті освітнього сектора, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, інші нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ) тощо [16].

Не менш важливими є стратегічні документи як Національна доктрина розвитку освіти, а також визначена нею Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.

Переходячи на трохи нижчий щабель – мезорівень ми говоримо про основоположні нормативно-правові акти у сфері освітнього простору України. Сюди відноситься передусім Закон України «Про освіту» [14], який був кардинально видозмінений в 2017 р. та розкриває основні положення щодо змісту, структури, основних провайдерів та суб'єктів освіти, стандартів та систем якості, суб'єктів управління та контролю і їх повноважень тощо. Більш детальні положення залежно від освітнього рівня прописані в тематичних законах «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про позашкільну освіту» тощо.

Мікрорівень характеризується окремими нормами (положеннями, інструкціями, указами тощо) безпосередньо освітнього закладу, які беззаперечно повинні відповідати вимогам попередніх двох рівнів.

Як відмічає В. Бахрушин у своєму дослідженні: «значна частина норм рамкового Закону про освіту не буде діяти без змін у спеціальних законах» [1], що ускладнює процес реформування даного сектору.

Не менш важливим інструментом адміністративного державного регулювання освіти є контроль за її якістю.

Відповідно до законодавства України, система забезпечення якості освіти складається з наступних двох складових (рис. 1).

Складові системи забезпечення якості освіти в Україні як інструмент адміністративного державного регулювання освіти

Джерело: [14].

Держава має вплив на обидві складові, хоча в різній мірі. Для внутрішньої системи критерії забезпечення якості звичайно повинні відповідати визнаним в Україні нормативно-правовій базі, але все-таки специфічні вимоги та процедури визначаються навчальним закладом індивідуально. Для зовнішньої системи забезпечення якості всі інструменти та процедури є прямими інструментами державного регулювання. Розглянемо їх більш детально.

Під стандартизацією розуміють процедуру щодо встановлення певних нормативних вимог кваліфікаційних стандартів до освітніх результатів (компетентностей) здобувачів або випускників [17].

Традиційно до кваліфікаційних стандартів відносять три категорії:

– освітні стандарти – це «сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів професійної освіти за кожним рівнем освіти в межах кожної спеціальності» [17];

– професійні стандарти – це «затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій» (ст. 39 ЗУ «Про освіту» [14]);

– оцінні стандарти, що фактично регулюють процедуру оцінювання результатів освітнього процесу, вимірювання отриманих компетентностей згідно з вимогами освітніх і професійних стандартів.

Основним документом в цьому блоці є Національна рамка кваліфікацій (далі – НРК), яка розроблена з метою гармонізації європейських та міжнародних стандартів щодо врегулювання відповідності якості освітньої діяльності та вимог ринку праці. Вона включає одинадцять кваліфікаційних рівнів з підрівнями, і є основою для галузевих рамок кваліфікацій.

Іншими інструментами адміністративного державного регулювання якості освіти є ліцензування, тобто проведення «процедури визнання спроможності юридичної або фізичної особи надавати освітні послуги на певному рівні освіти відповідно до ліцензійних умов» [14]. Особливості даної процедури детально описані в відповідному постанові КМУ «Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності». Даний нормативний акт фактично висуває основні вимоги (організаційні, кадрові, технологічні), яким повинен відповідати навчальний заклад відповідного освітнього рівня. Лише після отримання такої ліцензії навчальний заклад вносять до державного реєстру закладів освіти і він офіційно набуває право займатися освітньою діяльністю.

Говорячи про акредитацію як наступний інструмент державного регулювання на рис. 1 виділяють декілька його видів:

– «акредитація освітніх програм – як оцінювання освітньої програми на предмет її відповідності стандарту освіти, а також спроможності закладу освіти забезпечити досягнення здобувачами освіти передбачених в освітній програмі результатів навчання;

– інституційна акредитація – як оцінювання якості освітньої діяльності закладу вищої освіти;

– громадська акредитація – оцінювання закладу освіти щодо ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти та забезпечення досягнення здобувачами освіти результатів навчання, передбачених освітніми програмами і стандартами освіти» [14].

Акредитацію проводить спеціально уповноважений орган – Акредитаційна комісія України (далі – АКУ) для професійно-технічних, вищих та післядипломних навчальних закладів щодо відповідності їх діяльності основним умовам ліцензування та якісній підготовці здобувачів освіти за рядом критеріїв.

Забезпечення якості освіти відбувається не лише завдяки відповідності навчальних закладів та їх програм державним вимогам та стандартам, а й шляхом атестації та сертифікації їх педагогічного складу.

Порядок атестації та відповідна процедура з її особливостями визначається відповідним «Положенням про атестацію педагогічних працівників» та спрямована на оцінювання їх компетенції та її відповідності займаній посаді, може бути підставою для присвоєння чи позбавлення кваліфікаційної категорії та педагогічного звання.

Щодо сертифікації, то вона також регулюється окремою постановою КМУ «Положення про сертифікацію педагогічних працівників» і може зараховуватися як підвид атестації педагогічних працівників. Її суть полягає в зовнішньому оцінювання професійних знань та умінь працівників освіти шляхом проходження незалежного оцінювання, самооцінювання чи вивчення практичного досвіду роботи.

Іншим результатом оцінювання якості освіти є дослідження результатів навчання безпосередньо здобувачів освіти. На сьогоднішній день це відбувається через механізм зовнішнього незалежного оцінювання. Його організовує спеціально уповноважений орган на основі заздалегідь розроблених завдань (переважно тестового характеру), що відповідають стандартам освіти відповідного рівня і.

Розглядаючи фінансово-економічні методи регулювання освіти слід визначитися з основними категоріями.

Фінансове регулювання більшість науковців ([5, 13, 18]) розглядають як метод фінансового механізму, що забезпечує врегулювання особливостей розподільчих економічних процесів, наприклад через регламентування методів розподілу фінансових ресурсів (для освіти в Україні більш характерним є нормативний метод), встановлення загальних правил їх формування тощо використання тощо.

Фінансове регулювання знаходиться в досить тісному взаємозв'язку з фінансовим забезпеченням – іншим основоположним методом фінансового механізму. Їх взаємозв'язок і полягає в тому, що фінансове регулювання фактично створює основні умови формування фінансового забезпечення. Саме тому в нашому дослідженні ми будемо розглядати дані дві категорії часто в єдності.

Найбільш поширеним підходом в наукових колах є виділення два основні способи фінансового забезпечення освітнього сектору – державний та недержавний. Розглянемо коротко їх основні особливості у таблиці.

Коротка характеристика основних способів фінансового забезпечення освіти

Способи фінансового забезпечення	Коротка характеристика
1	2
Державне фінансування	
Пряме фінансування	Є основною формою державного фінансування, що здійснюється за допомогою кошторисного чи нормативного методу шляхом фінансування освітніх провайдерів з бюджетів відповідних рівнів
Додаткове асигнування за окремими програмами	Здійснюється також з відповідних бюджетів на окремі статті переважно соціального характеру чи з високою пріоритетністю): підтримка кращих учнів/студентів, допомога малозабезпеченим тощо
Дотації та субвенції	Окремі трансферти, що передбачають усунення міжрегіональних диспропорцій, а також покриття захищених статей бюджетів
Грантове фінансування / проектне фінансування	Отримання коштів з бюджетів різних рівнів на реалізацію освітніх проектів чи надання короткотермінових освітніх послуг наприклад інститутами громадянського суспільства; надання наукових грантів на дослідження та розробки від органів державної влади (наприклад, від Міністерство освіти і науки), а також державні гранти, стипендії, премії за значні наукові досягнення та здобутки
Недержавне фінансування	
Кошти фізичних осіб (як плата за послуги)	Здійснюється переважно у вигляді плати за отримані освітні послуги на договірних основах (плата за навчання, підвищення кваліфікації чи перепідготовку, за певні освітні курси тощо) Окрім цього, може бути надання комерційних послуг (наприклад, оренда приміщень, обладнання тощо), реалізація продукції підприємницьких університетів
Кошти юридичних осіб	Надання коштів на підготовку кваліфікованих працівників на певну посаду в певному підприємстві (цільове фінансування) чи на договірних умовах фінансування певної кількості місць; замовлення від підприємств та організацій в проведенні досліджень, розробок та інших науково-дослідних послуг
Кошти фізичних та юридичних осіб (як добровільна безповоротна допомога)	Виражається у вигляді добровільних грошових внесків (спонсорська допомога, ендаумент-фонди тощо) осіб, зацікавлених в наданні даних освітніх послуг (батьки, випускники, бізнес-сектор, донори, громадські та благодійні організації тощо)

<i>Продовження таблиці</i>	
1	2
Кредитні кошти	Кошти отримані на кредитній основі для оплати освітніх послуг на умовах платності, поворотності, строковості, гарантованості та цільового призначення
Грантове фінансування / проектне фінансування	Отримання коштів від донорів різного рівня (міжнародні організації, фонди, інститути громадянського суспільства) для реалізації освітніх проектів чи надання окремих освітніх послуг

Джерело: складено автором на основі [6].

Окремо відмітимо, що навіть у секторі недержавного фінансування, держава здійснює опосередковане регулювання, визначаючи основні правила діяльності фізичних та юридичних осіб та їх розрахунків, їх оподаткування та звітність. Навіть у випадку міжнародної допомоги держава регулює форму розрахунків (обов'язковий перерахунок коштів в національну валюту), звітність за отримані кошти тощо.

Розглядаючи більш детально фінансові методи державного регулювання освіти, серед яких найбільш поширеним є пряме фінансування.

Основним законодавчим документом, що регулює такі відносини є Бюджетний кодекс України (далі – БКУ), що визначає наступне розмежування бюджетних видатків на освіту:

- з державного бюджету – освітні послуги загальнодержавного значення, визначені переліком КМУ (загальна середня, професійно-технічна, позашкільна та інша освіта) та на основі державного замовлення (професійно-технічна, вища, післядипломна освіта);

- з бюджетів міст республіканського та обласного значення, районних та бюджетів об'єднаних територіальних громад – дошкільна, загальна середня (у тому числі інклюзивної спрямованості), позашкільна, вищої (відповідно до програм соціально-економічного розвитку регіонів) та професійно-технічної освіти (з бюджетів обласних центрів на регіональне замовлення);

- з обласних бюджетів та АР Крим – освітні послуги на основі регіонального замовлення (професійно-технічна, вища, післядипломна, позашкільна освіта), а також окремі інклюзивні заклади загального середнього рівня [3].

Окрім цього, БКУ визначає, що з Державного бюджету України передбачені додаткові трансферти місцевим бюджетам у вигляді освітніх субвенцій, додаткових дотацій, та субвенцій тощо [3].

Говорячи про надання освітніх послуг сьогодні не обмежуватися лише державними (комунальними) навчальними закладами чи приватними освітніми установами. В сучасних умовах господарювання знаного розвитку в демократичних країнах набувають інститути громадянського суспільства (далі – ІГС).

Відповідно до діючої нормативної бази в Україні, під ними прийнято розуміти «громадські об'єднання, релігійні, благодійні організації, творчі спілки, професійні спілки та їх об'єднання, організації роботодавців та їх об'єднання, недержавні засоби масової інформації, легалізовані відповідно до законодавства України» [15].

Саме ці суб'єкти є активними стейкхолдерами в сфері надання освітніх послуг і тому достатньо часто виступають ініціаторами різноманітних освітніх програм та проєктів, залучаючи до цього всі верстви суспільства, у тому числі дорослих, що зазвичай у своїй більшості є виключеними з отримувачів державних освітніх послуг.

Найбільш поширеними можливостями в освітньому секторі для представників ІГС є: пряме бюджетне фінансування самих освітніх провайдерів – ІГС (у вигляді додаткових асигнувань, субсидій тощо); перемога в грантових державних проєктах на конкурсних засадах від окремих міністерств, обласних державних адміністрацій та їх підрозділів тощо; інші форми (соціальне контракування, формування фондів тощо) [4]. Відмітимо, що ці ж ІГС представлені і в недержавному фінансовому забезпеченні освітнього сектору. В Україні ця частка вважається навіть більш розвиненою, адже, якщо бюджетні кошти зазвичай є обмеженими, то міжнародні чи національні грантові проєкти зазвичай надають ширшу свободу дій та значно більшу фінансову підтримку. Грантове або проєктне фінансування на сьогоднішній день стає достатньо популярним видом додаткового залучення фінансових ресурсів, що використовують і державні органи влади.

Висновки. Узагальнюючи теоретичні підходи до аналізу основних інструментів державного регулювання освіти було запропоновано розглядати дві їх основні групи: методи адміністративно-правового та фінансово-економічного характеру. До першої групи перш за все відноситься нормативно-правове забезпечення, що формує загальне нормативне поле діяльності в освітній сфері та регламентує всі можливі відносини., а також методи забезпечення якості освіти (внутрішнього та

зовнішнього порядку). Переходячи до другої групи було розглянути основні джерела державного та недержавного забезпечення освіти та роль держави в їх регулюванні. Такий достатньо широкий перелік методів фінансового забезпечення дозволяє повноцінно розвивати освітній сектор та залучати додаткові ресурси на партнерських умовах, що є в пріоритеті державного регулювання освіти.

Бібліографічний список:

1. Бахрушин В. Два роки роботи над законом: що змінилось?. Освітня політика: портал громад. експертів. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1019-dva-roki-roboti-nad-zakonomshcho-zminilosya>.
2. Бобылев А.И. Теоретические проблемы правового регулирования. Право и политика. – 2002. – № 8. – С. 10-16.
3. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI р. Дата оновлення: 11.01.2019. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/paran82#n82>.
4. Воронцова А.С. Фінансове забезпечення розвитку системи освіти впродовж усього життя: дис. ... канд. екон. наук, спец.: 08.00.08 / Сумський державний університет. – Суми. – 2018. – 272 с.
5. Дерев'янюк О.Г. Фінансово-кредитний механізм в системі стратегічного управління. – Фінанси України. – 1998. – № 7. – С. 28-34.
6. Дзюба С.Г., Плотнікова Н.В. Зарубіжний та український досвід диверсифікації джерел фінансування системи освіти. Збірник наукових праць ХНПУ імені Г.С. Сковороди «Економіка». – 2018. – № 17. – С. 53-66.
7. Дружиніна В.В. Механізм державного регулювання ринку праці: Теоретичний аспект. Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 4. – Т. 4. – С. 67-71.
8. Енциклопедія державного управління: у 8 томах / за ред. Ю.В. Ковбасюка. – Київ: НАДУ, 2011. – 648 с.
9. Зарецька Л.М., Кулініч О.А. Державне регулювання сфери вищої освіти. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2015. – Вип. 2. – С. 168-179.
10. Качан Є.П. Принципи та методи формування регіональної політики ринку праці. Зайнятість та ринок праці: Міжвідомчий науковий збірник. – Київ, 2001. – Вип. 15. – С. 3-16.
11. Конституція України : закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 21.02.2019. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
12. Мордвінов О.Г. Управління аграрним природокористуванням в умовах ринкової трансформації: монографія. – Київ: Видавництво УАДУ, 2000. – 344 с.
13. Огородник С., Федосов В., Опарин В. Фінансово-кредитные методы повышения эффективности промышленного производства: монография / под. ред. С. Огородник. – Киев: Изд-во «Техника», 1990. – 238 с.
14. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Дата

оновлення: 19.01.2019. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#p66>. 15. Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги: постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 № 153. Дата оновлення: 13.09.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/153-2002-%D0%BF>. 16. Семенець-Орлова І. Нормативно-правове забезпечення освітніх змін в Україні. Теорія та практика державного управління (Збірник наукових праць ХарPI НАДУ). – № 3 (58). – 2017. – С. 91-100. 17. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика: монографія / за ред. А.А. Каленського та ін. Житомир: «Полісся», 2018. – 256 с. 18. Теорія фінансів : навч. посібник / заг. ред. О.Д. Василик. Київ: Центр навч. літ-ри, 2005. – 480 с. 19. Ткаченко Ю.Г. Методологические вопросы теории правоотношений. Москва, 1980. 176 с. 20. Третьяк Г.С., Бліщук К.М. Державне регулювання економіки та економічна політика: навч. посібник. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. – 128 с. 21. Черданцев А.Ф. Логико-языковые феномены в праве, юридической науке и практике. Екатеринбург: Наука, 1993. – 189 с. 22. Шестаковська Т.Л., Холяк Н.І. Державне регулювання системи освіти в умовах ринкової економіки. Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Вип. 16(3). – С. 32-35.

Т.Н. Майборода Теоретические подходы к анализу основных инструментов государственного регулирования образования. В статье исследованы основные подходы ученых к группировке инструментов государственного регулирования образования и предложена их делить на административно-правовые и финансово-экономические методы. Автор исследовал основные нормативно-правовые акты, обеспечивающие функционирование отрасли образования и его качество на разных уровнях. Были проанализированы основные способы финансового обеспечения образования и особенности их государственного регулирования в составе государственного и негосударственного финансирования.

Ключевые слова: государственное регулирование образования, инструменты государственного регулирования, административно-правовые методы, финансово-экономические методы, отрасль образования.

T.M. Mayboroda Theoretical approaches of the main instruments of state regulation of education analysis. This article is devoted to the study of the main theoretical approaches of the main instruments of state regulation of education analysis on the Ukraine example. The author proposes to divide the

instruments of state regulation of education into administrative-legal and financial-economic methods.

The first group relates to the normative and legal framework, which forms the general normative field of activity in the educational sphere and regulates all possible relations. The author identified macro-level (normative acts of the international community and general strategic documents as strategies, doctrines for the development of education), mezo-level (basic legal acts in the field of educational space of Ukraine) and micro-level (setting standards at the level of a separate educational institution). In addition, administrative tools include various methods for ensuring the quality of education (internal and external). Focusing on external methods there were characterized standardization, licensing, accreditation, audit and evaluation of educational institutions, which are determined by the state and determine the right to conduct educational activities.

The second group includes economic or financial methods that describe main sources of state and non-state education and the role of the state in their regulation. The most traditional way of financial provision of education is direct financing through the budget of the corresponding level, as well as receiving additional transfers for activities in the form of grants or subsidies. Other financing methods, the procedure for implementation of which is regulated by the state more indirectly is grant (project) financing, transfer of funds from individuals or legal entities (such as fees for services, non-repayable assistance, targeted financing, etc.), attraction of credit funds. Such a sufficiently wide range of financial support methods allows a fully-fledged development of the educational sector and the attraction of additional resources on partner terms, which is a priority of state regulation of education.

Key words: state regulation of education, instruments of state regulation, administrative-legal methods, financial and economic methods, branch of education.

Стаття надійшла до редакції: 06.11.2018 р.